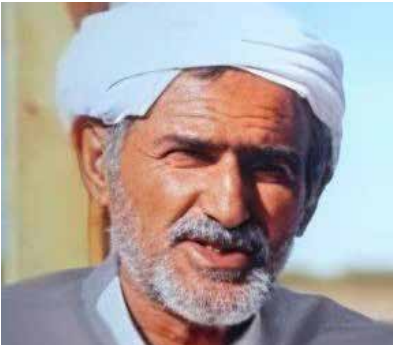

با «درویش شریفی» و پسر برادرش «ابراهیم» که سکن قایق را در دست داشت از خور اصلی جنگل حرا وارد یکی از خورهای فرعی شدیم که درختان حرای بلند با تاج پوشش انبوه داشت. همین که چشم‌مان به این درختان افتاد آقای درویش چندین بار پشت سر هم گفت: ای چرا، ای چرا، ای چرا. وقتی نگاهش کردم لبخندی بر لب داشت و ذوقی در چشمانش بود که گویی بعد از سال‌ها دوباره درخت حرا را دیده‌ است. اما او تقریباً هر روز جنگل حرا را می‌دید، پس چه چیزی او را به وجد آورده بود.

سال ۱۳۸۴ تقریباً دو سال می‌شد که با درویش شریفی و خانواده‌اش آشنا شده بودم. او که از کودکی کنار و داخل جنگل حرا بزرگ شده بود دانش بومی گسترده‌ای دربارهٔ درخت حرا، ماهیان و پرندگان منطقه داشت. وقتی برای اندازه‌گیری درختان حرا می‌رفتم سرشاخه‌های درختان را نشانم می‌داد و می‌گفت: چه فرقی بین این شاخه‌ها است؟ من هیچ فرقی نمی‌دیدم اما او می‌گفت: به رنگ آنها دقت کن، برخی سبز روشن و برخی سبز تیره است. این شاخه را در زمستان گاو می‌خورد ولی این شاخه را نه و در تابستان باید آن شاخه را برید.

از دوران کودکی خود می‌گفت که آنقدر ماهی زیاد بود که کوسه سرچشمی که با دست می‌گرفتند، از حواصیل بسیار بزرگی که احتمالاً غول حواصیل بوده. او دانشنامه جنگل حرا بود. وقتی از او پرسیدم که آیا بریدن سرشاخه‌های درخت حرا برای غذای دام ضرری دارد یا نه؟ گفت: ۵۰ سازمان‌هایی مانند محیط‌زیست و منابع طبیعی ۵۰ سال است که درست شده‌اند و می‌گویند از جنگل استفاده نکنید. اما پدران ما هزاران سال کنار این جنگل زندگی کرده و نه تنها به اندازه از آن استفاده کردند بلکه حتی برای حفظ آن جنگیدند.

و داستانی از پدرش نقل کرد که مردم محلی در گذشته در مقابل اعرابی که برای بریدن تنه درختان آمده بودند ایستادند و حتی کشته هم دادند. در واقع او بریدن سرشاخه‌های حرا با دست را مشکل نمی‌دانست بلکه می‌گفت آنچه درخت حرا را نابود می‌کند سرعت زیاد قایق‌های موتوری داخل خورها و حضور شتر در جنگل است چون ریشه‌ها را خراب می‌کند و درخت را می‌خشکاند.

درویش شریفی طی ۱۵ سال و با همکاری مردم محلی ۶ میلیون نهال حرا کاشت. او بهتر از هر کسی می‌دانست که زندگی و معیشت مردم وابسته به جنگل حرا است و برای همین هر وقت جنگل را می‌دید ذوق می‌کرد، مانند کسی که برای اولین بار آن را می‌بیند.

یادش گرامی

یادبودی برای خالو درویش؛ پدر حرای جزیره‌قشم

احمد بازماندگان قشمی
عکاس و فیلمساز

در میان برگ‌های همیشه‌سبز حرا، نامی است که با هر نسیم، در گوش زمین و زمان تکرار می‌شود: خالو درویش. او تنها یک انسان نبود، بلکه نگهبان خاموش و بی‌بدرار جنگل‌های همیشه‌زنده حرا بود. صدای آرام طبیعت را می‌شنید، با آن زندگی می‌کرد و سال‌ها دل در گرو حفظ آن داشت.

من، احمد بازماندگان قشمی، از زمره فرزندان همین خاک و آب، گواهی می‌دهم که خالو درویش نه با گفتار، بلکه با کردار خود، راهبانگی شد برای آیندگان. در روزگاری که جهان به سمت فراموشی طبیعت گام برمی‌داشت، او بی‌ادعا در پناه حرا ایستاد، ریشه زد و ریشه نگه داشت.

خالو درویش، نه‌تنها پدر حرا که پدر معنوی آگاهی زیست‌محیطی در جزیره ما بود. صداقت، فروتنی و همدلی‌اش با درخت و دریا، الگویی ست‌ماندگار برای همه ما. اکنون که در این نقطه از جزیره به یاد او می‌ایستیم، نه‌فقط برای پاسداشت گذشته که برای یادآوری مسئولیتی که بر دوش ماست:

پاسداشت طبیعت، ادامه دادن راه خالو درویش.

یادش جاودان

«روزنامه سرآمد» گزارش می‌دهد

داغ تازه «خالو درویش» بر دل جنگل‌های حرا

یادبودی برای پدر حرای ایران در هفته محیط زیست

۱۵میلیون‌ها درخت حراست که همچنان در سواحل خلیج‌فارس استوار باقی خواهند ماند و یادآور عشق بی‌پایان او به طبیعت خواهند بود.

درویش شریفی یکی از ساکنان روستای هفت‌رنگوی جزیره قشم بود و در زمان وفات ۶۷سال سن داشت. «خالو درویش» در روز ۱۵اسفند۱۴۰۳–که با روز ملی درختکاری مصادف است– درگذشت. این روز که به نمادی از تلاش برای حفظ و احیای طبیعت تبدیل شده است، با زندگی و میراث او پیوندی عمیق دارد. درویش شریفی مردی بود که به‌واسطه فعالان محیط‌زیستی و کاشت حرا به‌عنوان «پدر حرای ایران» نیز شناخته می‌شد.

به گفته محمد نورموسوی، مدیرکل منابع طبیعی هرمزگان، او در طول زندگی خود نماد تلاش خستگی‌ناپذیر برای حفاظت از طبیعت بود. مدیرکل منابع طبیعی و آبخیزداری هرمزگان همچنین می‌گوید: درویش شریفی در طول عمر خود بیش از

۶میلیون اصله درخت حرا را در مناطق حاشیه‌ای خلیج‌فارس کاشت. او به‌عنوان نماد عشق به طبیعت و احیای سرزمین، سال‌ها در مناطق ساحلی کشور تلاش کرد تا از طریق کاشت نهال‌های حرا، به احیای محیط‌زیست کمک کند.

تعلق خاطر «خالو درویش» به جنگل‌های حرا

درویش شریفی، اهل روستای هفت‌رنگو در جزیره قشم بود و شغلش صیادی. سال‌ها به‌همراه اعضای خانواده‌اش در احیا و توسعه جنگل‌های حرا مشارکت فعالانه داشتند و دارند. تاریخ اولین دیدار و گفت‌وگوی ما با هم به سال‌های پایانی دهه ۹۰ برمی‌گردد. در خلال یکی از بازدیدهای دوره‌ای که به‌واسطه شغل خود داشتیم با او دیدار کردم.

در همان نخستین دیدار و گفت‌وگو به صراحت بیان کرد: «ما به این جنگل‌ها، تعلق خاطر داریم، اجدادمان هم برای این درختان احترام قائل بودند و از آن مراقبت می‌کردند. ما برای این کار آموزش هم دیده‌ایم. کار ما از تیرماه با جمع‌آوری بذر در جنگل شروع می‌شود و سپس بذرها را طبق آموزشی که دیده‌ایم به گلدان‌ها انتقال داده و از آن‌ها مراقبت می‌کنیم تا بذرها به نهال تبدیل شوند. در اسفندماه، نهال‌ها را در جنگل یا سواحل می‌کاریم.»

یکی از دفعات بعدی که دیدمش، می‌گفت: «سال‌های قبل و در قدیم اینطور نبود. مشارکت مردم در طرح‌های منابع طبیعی و برنامه‌های حفاظت از محیط‌زیست حالا بسیار بهتر شده است. نگاه مردم بومی به جنگل‌های حرا عوض شده؛ حالا مردم با حراها دوست شده‌اند. درختان حرا یکی از منابع تأمین‌کننده علوفه دام در جزیره قشم است، اما برداشت بی‌رویه از سرشاخه‌ها، به تهدیدی برای این رویشگاه‌ها تبدیل شده است.»

جزیره قشم نیازمند چنین نگاهی به محیط‌زیست از سوی جامعه محلی است. «خالو درویش» یکی از انسان‌هایی بود که برای ترویج حفاظت از محیط‌زیست و کاشت حرا، تلاش بسیاری کرد. شاید امروز فعالان محیط‌زیستی و دوستداران منابع طبیعی در جزیره قشم کم نباشند، اما بدون شک جای خالی افرادی مانند درویش شریفی احساس می‌شود.

مستندی برای اشک پیر حرا

هرچند خالو درویش، بزرگ ناخدای جزیرت‌ی و پاسبان دلسوز «ذخیره‌گاه جهانی زیست کره حرا» جزیره قشم دیگر در میان ما نیست، اما روایتی حماسی با نام‌ونشان «اشک پیر حرا» به همت و کوشش یک‌تیم مستندنگار هر‌مرگانی در حافظه جمعی و تاریخ شفاهی مردمان دیار حرا ماندگار شد. «اشک پیر حرا» مستندی تلویزیونی به مدت ۳۰دقیقه است که در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ به کارگردانی فرشید ایرانپرست تولید و با تهیه‌کنندگی سعید ماندگاری در صداوسیماي مرکز خلیج‌فارس پخش شده است.

آنطور که پایگاه رسمی روابط‌عمومی سازمان صداوسیما، گزارش داده است: «پیر حرا» مستندی است با بیان ساده از زندگی پیرمردی به نام خالو درویش شریفی که در جنگل‌های حرای جزیره زیبای قشم سکونت داشته است. این مستند تک‌قسمتی، مخاطبان را با بحران تغییر اقلیم، خشکسالی، پیامدهای کارهای گلخانه‌ای و زندگی سبزاندیشانه بزرگ‌ترین جزایر منطقه خلیج‌فارس و خاورمیانه آشنا می‌سازد.

این مستند در کنار آشنایی مخاطب با سبک زندگی ساحل‌نشینان جنوب ایران، روایت فردی به اسم «خالو درویش» است که دغدغه اصلی او، حفظ و توسعه گستره جنگل‌های حراست که در معرض خشکسالی و در آستانه نابودی است. در واقع خالو درویش، به‌عنوان پاسبان ذخیره‌گاه زیست کره حرا، زندگی و حیات خود را وابسته به این جنگل‌های منحصربه‌فرد دریایی می‌دانست و معتقد بود با خشک‌شدن حرا و نابودی این زیست‌بوم، زندگی و حیات او و دیگر جزیرت‌ها نی‌ز نیست و نابود می‌شود.

مستند «اشک پیر حرا» در واقع حس طرفداری خالو درویش از محیط‌زیست و جنگل‌های حرای جزیره قشم و تلاش و فعالیت‌های این چهره مطرح محیط‌زیستی ایران را بازگو می‌کند و می‌کشد با برخی اقدامات ابتکاری و داوطلبانه، بخشی از گستره ۲۰،۰۰۰هکتاری جنگل حرا محدوده تالاب بین‌المللی «خورخوران» را از خطر نابودی نجات داد.

ویژگی‌های جنگل‌های حرا

جنگل‌های همیشه سرسبز حرا یا مانگرو، شگفت‌انگیزند و عجیب و غریب. وقتی به تماشایش می‌نشینی از دیدنش سیر نمی‌شوی. در ایران، این جنگل‌ها در کرانه‌های خلیج‌فارس و دریای عمان مستقرند. از منطقه عسلویه ب‌استان بوشهر شروع می‌شوند و به‌طور پراکنده و گاه انبوه از سواحل استان هرمزگان می‌گذرند و تا جنوبی‌ترین نقطه کشور امتداد می‌یابند؛ یعنی بندر گواتر در استان سیستان و بلوچستان. ایران به لحاظ وسعت جنگل‌های حرا رتبه دهم را در آسیا دارد.

درختان حرا از تیره شاه‌پسند هستند و ۹۵درصد جنگل‌های حرا یا مانگرو در ایران را تشکیل می‌دهند. باقیی درختان از گونه چندل هستند. درختان حرا، هم در خشکی‌اند و هم در آب شور. در واقع در شرایط جزرومدی آب، زیست می‌کنند. با خصلت خدادادی‌شان، آب شور را شیرین می‌کنند و بعد از تغذیه از آن، نمکش را پس می‌دهند. جزرومد و سیلاب‌ها هم بستر را شورزدایی می‌کنند.

حقیقت این است که در قشم نه از توسعه‌خبری است و نه از رونق اقتصادی سال‌های گذشته. در این جزیره آنچه بیش از هر چیز دیگری به چشم می‌خورد، جاذبه‌های طبیعی برای گردشگری بوده که برای توسعه و رونق نیازمند فعالیت و همراهی جامعه محلی است. قشم، جزیره‌ای است که عنوان اولین ژئوپارک جهانی در منطقه خاورمیانه را بدک می‌کشد و البته بزرگ‌ترین رویشگاه جنگل‌های مانگرو نیز هست. دانه حرا، روی درخت مادر می‌روید و باعث تولید نهال می‌شود، سپس از درخت جدا می‌شود و داخل مرداب می‌افتد. جنگل دریایی حرا روی دریا و آب شور

